

Tamara Tvrtković

Znanstveni kolokvij
„Ranonovovjekovna rukopisna
baština u Hrvatskoj: artefakt, tekst
i kontekst“

Zagreb, 18. listopada 2018.

Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu održan je znanstveni kolokvij pod naslovom „Ranonovovjekovna rukopisna baština u Hrvatskoj: artefakt, tekst i kontekst“. Organizatori ovog jednodnevnog kolokvija su projekt Hrvatske zaklade za znanost „Tekstualne mreže ranonovovjekovne Hrvatske“ (u okviru kojeg je nastala i ideja za kolokvij), Odsjek za klasičnu filologiju i Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U Organizacijskom odboru bili su Lahorka Plejić Poje (ujedno i voditeljica spomenutog projekta Hrvatske zaklade za znanost), Vladimir Rezar i Tamara Tvrtković (oboje suradnici na istom projektu).

Kolokvij je, kako u programskoj knjižici piše Lahorka Plejić Poje, zamišljen s namjerom da se izlaganjima propita širok raspon pitanja vezanih uz rukopise i rukopisnu kulturu hrvatskih krajeva u ranom novom vijeku. Rukopisi su u petnaest izlaganja analizirani usko filološki, paleografski, književno-povijesno, kulturološki, pedagoški, pa čak je dotaknut i praktično-zanatski aspekt – pripremanje kritičkog izdanja za tisak.

Program je bio podijeljen u tri sesije po pet izlaganja: u dvjema sesijama izlagali su klasični filolozi, a u jednoj kroatisti. Prva je sesija započela izlaganjem Nevena Jovanovića (Odsjek za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) pod naslovom „Rukopisni izvori govora Nikole Modruškog za Pietra Riarija (1474)“. Nadgrobni govor modruškog biskupa Nikole za Pietra Riarija, nećaka pape Siksta IV., sastavljen na latinskom jeziku, zanimljiv je jer se radi o prvom proznom tiskanom djelu hrvatskog autora (1474), nakon čega je doživio niz tiskanih izdanja, a ujedno je sačuvan i u nekoliko prijepisa čija je rekonstrukcija i analiza bila temom ovog referata.

Nakon njega izlagale su Diana Sorić i Teuta Serreqi Jurić (Odjel za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zadru) s temom „Tekstualna transmisija Vrančićeva putopisa *Iter Buda Hadrianopolim*“. Izlagačice su u ovom referatu dale pregled svih sačuvanih rukopisa i tiskanih izdanja Vrančićeva putopisa, uključujući

i Vrančićev autograf koji se nalazi u budimpeštanskoj knjižnici Széchényi i pritom upozorile na nedostatak suvremenog kritičkog izdanja tog poznatog djela.

Ivan Kapec (Zbirka rukopisa i starih knjiga, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu), pod naslovom „Neke razlike teksta u rukopisu i tiskanom izdanju djela *Philosophiae* Benedikta Staya“, govorio je o poznatom filozofskom djelu Benedikta Staya napisanom u stihovima i tiskanom prvi put 1744. u Veneciji. U NSK u Zagrebu čuvaju se dva rukopisa tog djela od kojih jedan sadrži Stayerove ispravke, a drugi je primjerak čistopis, vjerojatno i predložak za tiskanje, pa je izlagač, zasad samo na drugom pjevanju, ukazao na jezične i sadržajne razlike između rukopisa te pokušao utvrditi razloge Stayerovih stilskih dotjerivanja teksta.

Vladimir Rezar (Odsjek za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) izlagao je na temu „Humanističke zbirke grčkih rukopisa i njihovi sakupljači: Guillaume Pellicier i akvizicije rukopisa na istočnoj obali Jadrana“. Humanisti su, možda baš zbog toga što nisu poznavali grčki jezik, posebno cijenili grčke rukopise i nabavljali ih za svoje zbirke. Francuski kralj Franjo I. posjedovao je kolekciju od petstotinjak rukopisa, a u njezinom nastajanju zasluge je možda imao i Korčulanin Nikola Petrović koji je surađivao s Guillaumeom Pellicierom, ambasadorom francuskog kralja u Veneciji i glavnim dobavljačem grčkih rukopisa za kraljevu zbirku.

Zadnji izlagač u ovoj sesiji Šime Demo (Odsjek za hrvatski latinitet Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu) u izlaganju pod naslovom „Sam svoj slagar. Iskustvo pripremanja kritičkog izdanja rukopisa u LaTeX-u“ upoznao je publiku s pozitivnim i negativnim karakteristikama elektroničkog sustava LaTeX, koji služi za oblikovanje pisanih dokumenata s posebnim naglaskom na vlastita iskustva prilikom izrade kritičkog izdanja teksta.

Drugu je sesiju otvorio Tomislav Bogdan (Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) izlaganjem „Još koja o *Ranjininu zborniku*“. Premda su, kako naslov i sugerira, *Zbornik Nikše Ranjine*, kao jedan od najvažnijih rukopisnih zbornika starije hrvatske književnosti, književni povjesničari već temeljito proučili, ipak je izlagač smatrao potrebnim ponovno preispitati odnos današnje znanosti prema već stečenim spoznajama. Jednako tako izlagač promišlja o razlozima zbog kojih su tekstovi sakupljeni u *Zborniku* nastali u okviru autorske renesansne književnosti, a tradiraju se prema načelima srednjovjekovne književnosti.

Dolores Grmača (Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) pod naslovom „Divkovićev mali *Nauk* između rukopisa i tiska“ govorila je o istovremenom nastajanju prijepisa i tiskanih izdanja djela *Nauk krstjanski* Matije Divkovića što svjedoči o izuzetnoj popularnosti djela. Pobrajani su poznati prijepisi djela na glagoljicu i latinicu, a predstavljen je i dosad nepoznati prijepis *Nauka* iz druge polovice 19. stoljeća. Izlagačica je ukazala i na intervencije priređivača u tekst i na prilagodbu teksta publici.

Amir Kapetanović (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu) u izlaganju „Nad vrelima Kanaveličeve lirike“ upozorio je na tekstološke probleme koji se javljaju prilikom priređivanja tekstova starije hrvatske književnosti na primjeru lirike Korčulanina Petra Kanavelića. Analizirao je i odnos između rukopisa i, u ovom slučaju rijetkih, tiskanih stihova i ukazao na potrebu pripreme kritičkog izdanja Kanaveličeva književnog opusa.

Predzadnji izlagač u ovoj sesiji Milovan Tatarin (Odsjek za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku) govorio je na temu „Posljednji veliki ep novovjekovne hrvatske književnosti“. Riječ je o epu *Više poroda Djevičanskoga* koji se čuva u rukopisu u Knjižnici samostana Male braće u Dubrovniku i dosad je ostao gotovo potpuno nepoznat. Pretpostavlja se da je ep nastao u 18. stoljeću, autor mu se ne zna, a nije sigurno radi li se o originalnom uratku ili tek prijevodu nekog djela.

U ovoj je sesiji zadnja bila Lahorka Plejić Poje (Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) koja je u izlaganju „Izgubljeno u prijepisima: onkraj kanona“ na primjeru dubrovačkih autora 18. stoljeća i njihove rukopisne ostavštine problematizirala nerazmjer između zastupljenosti pojedinih autora u povijesnim pregledima književnosti i ugleda koji su ti isti autori i njihova djela imali u doba u kojem su živjeli i stvarali.

U trećoj je sesiji prvi izlaganje održao Luka Špoljarić (Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) na temu „Birokracija i humanizam u mletačkoj Dalmaciji: trojica kneževih kancelara i njihovi rukopisi antičkih klasika“. Premda administrativni i birokratski poslovi nemaju puno veze s humanističkim znanostima, iz ovog izlaganja saznali smo da su barem neki od komunalnih kancelara u slobodno vrijeme čitali i prepisivali latinske klasike.

Tamara Tvrtković (Odsjek za hrvatski latinitet Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu) u izlaganju „Ili je nemir, ili je strast: dva primjera rada sa studentima na transkripciji“ bavila se rukopisom više s pedagoškog nego znanstvenog aspekta. Na temelju vlastitog iskustva rada sa studentima na rukopisima ukazala je na neke od mogućih pristupa mladim istraživačima koji se prvi put susreću s transkripcijom rukopisa i izradom kritičkog izdanja.

Violeta Moretti (Odsjek za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli) pod naslovom „Osvrt na književnu pozadinu Ritterova stvaralaštva“ dala je interesantan uvid u bilježnice s citatima i različite zabilješke koje je polihistor Pavao Ritter Vitezović zapisivao uz svoja znanstvena i književna djela.

Uvid u kulturu rukopisa i knjige u Dubrovniku krajem osamnaestog i početkom devetnaestog stoljeća dala je Irena Bratičević (Odsjek za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) u izlaganju pod naslovom „Ivan Luka Volantić (1749-1808) i dubrovačka kultura knjige“. Izlagačica je iznijela mnogobrojne manje

poznate ali i dosad potpuno nepoznate podatke na osnovi devedeset u rukopisu sačuvanih Volantićevih pisama.

Posljednja izlagačica na kolokviju bila je Irena Galić Bešker (Zbirka rukopisa i starih knjiga, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu) s izlaganjem „Izvorni rukopisi i prijepisi: primjeri iz Zbirke rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu“. Izlagačica je dala informativni pregled rukopisa koji se čuvaju u NSK, uspoređujući i iznoseći razloge zbog kojih su rukopisi autora sjeverne Hrvatske u NSK većinom sačuvani kao autografi, a rukopisi autora južne Hrvatske u prijepisu.

Nakon svake sesije bila je predviđena rasprava o izlaganjima u tom dijelu skupa. Iz pitanja koja su bila postavljena bio je vidljiv interes za ovakve teme, a ujedno i potreba za međusobnom suradnjom raznorodnih filoloških struka. Spominjane su poteškoće, problemi pa i frustracije s kojima se istraživači susreću u radu, ali jednako tako i radost trenutka u kojem se dođe do nekog novog otkrića ili spoznaje. Posebno je zadovoljstvo bilo među publikom vidjeti i studentice i studente – mlade ljude zainteresirane za rukopise kojima će se u skoroj budućnosti i sami baviti.

Prvenstveno zbog njih, nadajmo se da će ovaj skup potaknuti nova razmišljanja i nova izdanja rukopisa i da će iznjedrili nove rezultate među kojima bi prvi trebao biti i zbornik s ovog kolokvija.